

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 16. V Ljubljani, 31. avgusta 1893. Leto X.

Obseg: Samokolnica. — Kako nastanejo panji s trotovkami — Dvanajst zlatih vodil za vinorejce. — O odstavljanji žrebet in telet — Krmljenje s slamo. — Ravnanje s plemenskimi biki. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Samokolnica.

Samokolnica je kmetovalcu orodje, katero mu rabi o tolikih prilikah, da je smemo prištevati k najvažnejšemu kmetijskemu orodju. Vzlic temu ostala je pri nas oblika samokolnici tista, kakeršna je bila pred nekoliko stoletji. Popolnoma napačna je oblika naše samokolnice, kakeršno kaže podoba 39., zlasti takrat, kadar je posoda komaj 36 cm visoka. S tako nizko samokolnico ne more delavec ukoristiti vse svoje moči. Dalje so našim samokolnicam ročice prekratke, zato je teža preblizu moči, teža pa proti sebi zopet predaleč od osi, na kateri sloni vsa teža samokolnice. Delavec mora nositi vsled tega več del vso težo, in ker sta posoda in kolo zelo nizki, mora potiskati samokolnico prihuljeno se držeč. Kadar pa pride z veliko težavo na svoj kraj, zvrne le težko sicer le pičlo naloženo samokolnico. ker sta ročici v enaki višavi s posodo.

Bolje sestavljena in rabnejša je samokolnica, ki jo vidiš narisano v podobi 40. Pri taki samokolnici vzdigne delavec le tisto težo, ki je na tisti strani kolesa, kjer sta ročici. Kolikor več hodi teže na kolo, toliko širje mora biti to narejeno, da se ne udara pregloboko v zemljo. Ako so pa tla močvirna, potem pa tudi široko kolo ne more vsemu kaj; tedaj je bolje, če

prenesemo več del teže proti ročicam, da jo nosi delavec. Da moremo samokolnico tako prenarejati, imata nosilca samokolnice več lukenj, v katere pretikujemo kolesno ost, kadar hočemo težo prenesti bolj naprej ali pa nazaj.

Kako nastanejo panji s trotovkami.

Ko preteče čas rojenja, pripeti se skoraj vsakemu dobremu čebelarju, da ima več brezmatičnih panjev, kajti mlade matice se pri prašenji dostikrat pogubijo. Eno pojé kak ptič, druga pade s trotom vred v kako vodo, kjer se potopi, tretja pride morebiti nazaj ravno tedaj, ko kak roj izleti iz panja, pridruži se mu in je zgubljena za svoj panj, in zopet četrta matica ne pride v pravi panj nazaj ter jo umorijo čebele.

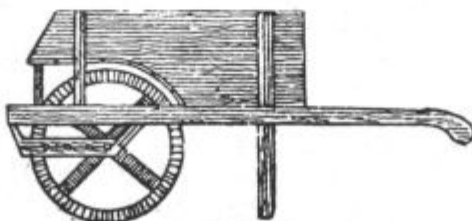
Panj, kateri je zgubil matico, ima skoraj redno uže v 14 dneh trotovko, t. j. čebelo delavko, katera prevzame v takem panju mesto matice, pa stavi le trotovo zalego.

Panj, kateri po dnevi ob matico pride, pozna se lahko uže zvečer tistega dné; čebele so nemirne, iščejo matico po končnicah, odletajo, pa se hitro vračajo.

Drugače je panj s matico-delavko težko spoznati, ker dela ravno tako pridno, kakor drugi popolnoma redni

Podoba 39.

Podoba 40.

panji, nosi obnožnice in leta sploh, kakor vsak zdrav panj. Pravemu čebelarju pa se nenavadna srdidost čebel v takem panji kmalu zdi sumljiva.

Znotraj se tak panj lahko pozna, ker je zalega višje zakrita, kakor prava in večkrat je videti v eni celici po dve ali tri jajca.

Takim panjem se ne more pomagati; matice ne vzamejo ter vsako pristavljeno brez usmiljenja opikajo. Če se jim pa da prava zalega, izležejo sicer matico, umore jo pa čebelo, kakor hitro izleze iz celice. Ti boleznini podvrženi panj — če smem tako reči — je izgubljen ter je najbolje čebele s panjem vred odnesti od čebelnjaka, izrezati satove in otresti čebele, kajti ni mu moči pomagati. Večidel pokoljejo čebele takega panja, če se skušajo udomačiti v tujem panji.

Dvanajst zlatih vodil za vinorejce.

1. Prični trgati, ko je grozdje res zrelo.
2. Trgaj le v lepem, suhem vremenu.
3. Loči slabše grozdje od boljšega.
4. Posebna vina, n. pr. pikolite, izdeluj le iz res finih vrst.
5. Pazi pri stiskanju, da ne zmastiš pelkov in hlantin, da ti ne bo vino odurno.
6. Ne odlašaj s prešanjem tropin, da se ti ne vgnezdí vánje cik.
7. Dobra kipelna in dobra vinska klet sta prvi pogoji vspešnemu kletarstvu.
8. Pazi na snažnost posode, ker le v zdravem telesu biva zdrav duh.
9. Kolikor gorkejši pride mošt v sod, toliko hitreje in redneje ti bo povrel.
10. Mlado vino se mora v prvem letu vsaj trikrat pretočiti.
11. Črno vino mora vreti v zaprtem bednji.
12. Bodi pošten in ne pančaj vina, ampak ravnaj se po umnih vodilih poštenega kletarstva.

O odstavljanju žrebet in telet.

Spisal B. Rost-Hadrup.

1. Splošno.

Glavna naloga živinorejca je, da odstavljanje izvrši tako, da mlade živali ne čutijo, oziroma da se ne motijo v svojem razvitku, ko prehajajo od materinega mleka k bolj čvrsti piči. Kakor uči izkušnja, lahko se mlade živali z napačnim odstavljanjem v svojem razvoju oškodujejo ali pa tudi za vedno uničijo.

Nikdar ne odstavimo mladih živali nanagloma ali predno jih nismo na to pripravili. Pripravljamo jih pa s tem:

a) da jih uže med sesanjem vadimo uživati poleg materinega mleka tudi druge pijače (sladko posneto mleko, pijača, pomešana z ovseno, laneno moko, z lanenimi kravojci ali kruhom) in čvrsto krmo (drobno seno, drobna trava, korenje, mrkva (koleraba), strt ali zdrobljen oves itd.);

b) da jih večkrat odstranimo od matere, tako da pridejo proti koncu sesalne dobe le še enkrat ali dvakrat k njej.

Sicer nam pa uže narava jasno kaže, kako moramo odstavljanje. Ako opazujemo n. pr. na prostem živeče živali, vidimo, da stare tem pogosteje in tem dalje časa ostajajo od svojih mladičev, čim starejši in močnejši po-

stajajo. Kolikor več čvrstih snovi more mladič povziti in prebaviti, tem pogosteje mu odteguje mati svoje mleko ali pa vsaj podaljša odmore med sesanjem. Tako se mladiči onih živali, ki žive na prostem, polagoma privadijo tolažiti si glad s travami in zelišči in gasiti si žejo z vodo. Enako pa tudi polagoma ugasne mleko dojnim živalim.

Pri odstavljanju ne smemo nikdar pozabiti, da vsak prenegel prehod od mlečne hrane k čvrsti ne škoduje le prebavilom, ampak tudi vsemu ustroju mladih živali. Nadomestila za mleko — čeravno dostikrat močno hvaljena — pa ne morejo nikakor nadomestiti redne mlečne hrane, naj si bode materno mleko, ali uže zredčeno.

Pri reji mladih živali se torej nikdar ne zanašamo na raznovrstne napoje in nadomestke (surogate) kot glavno pičo, kajti vse to služi le takrat dobro, kadar se rabi poleg mlečne hrane, da se mladiči odvadijo mleka in preidejo k čvrsti krmi.

V prvem letu se mora žival hraniti točno, kajti v tej dobi raste žival najbolj. Ako zaostane mlada žival radi pomanjkanja primerne hrane, ne opomore se več. Žival ne bo dobila nikdar take postave in sposobnosti za delo, kakor bi se lahko zgodilo pri umni reji v prvem letu. Pitati se pa mlada žival za pleme ali rabo tudi ne sme. Taka reja bi ne bila umestna, ker preobila tolšča ovira pravilen, krepek, jedrnat razvoj (zlasti mišic in kosti) in škoduje tudi sposobnosti za pleme. Odstavljena žival naj se torej redi tako, da ostane vedno lopega mesa in da nikdar ne zaostane v rasti; nikdar pa ne smemo živali pitati.

2. Odstavljanje žrebet.

Kakor hitro začno žrebeta jemati seno ali travo in pokažejo željo po čvrsti hrani, morajo dobivati po malo ovsu (v prvem času najbolje strtega) in tudi drobnega sena. Kolikor bolj raste žrebe in kolikor več slasti kaže, treba mu je razumno dajati tudi več ovsu, in sicer v deležih od 2½ do 3 kg, zraven pa 5—6 kg sena. Če tudi uživa starejše žrebe slamo, korenje itd., vendar mu ne smemo dajati nič manj ovsu, vsaj v prvem letu ne.

Ako dobiva žrebe uže med sesanjem primerno množino ovsu, odvajajo se vedno bolj materinega mleka in se s tem odstavljanje močno olajša. Oves, ki ga uže zgodaj dajemo mladi živali, jo tudi ukrepi. Po pravici pravimo: „Oves daje kostem trdnost, mišicam in kitam pa moč.“

Vprašanju „koliko časa naj žrebe sesa“, da se odgovoriti le v obče, in sicer takole: Če je žrebe močno in je dobivalo med sesanjem primerne postranske hrane, opomore se v 13—15 tednih toliko, da mu smemo popolnoma odtegniti materino mleko; če pa je žrebe slabotno, naj pa dalje sesa, seveda če daljše sesanje ne oslabi preveč kobile. Vsekakor pa je treba skrbeti, da odstavljenemu žrebe ne peša. Če bi bilo treba, moramo poleg sena in ovsu dajati vsak dan še po 5 do 6 litrov kravjega mleka, svežega, kakor ga namolžemo. Zato pa se tudi priporoča, da vadimo žrebeta uže med sesanjem na kravje mleko.

Kolikor raje se odstavljenemu žrebe loči od svoje matere, toliko bolje je. Kjer je mogoče, dene naj se na tak kraj, da ne bo slišalo rezgetajoče matere. Če to ni mogoče, hrepenelo bo žrebe še dolgo po svoji materi, kar nikakor ni dobro za njegov razvoj.

Hlev za žrebeta ne sme biti temen in vlažen, temveč zmerno svetel in suh. Razven tega pa mora biti tako napravljen, da se žrebe v njem lahko prosto spreha. Odstavljenega žrebeta ne smemo privezati, ker bi

to prav neugodno vplivalo na razvijanje udov; privezano žrebe postane lahko nevkretno in hromo. Kjer je mogoče, naj bo zraven hleva tekališče, in če je tudi le toliko, da se more žival nekoliko prosto v svežem zraku gibati. Nikakor pa za to niso sposobna gnojišča, kajti gnojišče je brez trdnih tal, katera mora imeti tekališče; pa tudi čistega, svežega zraka ni tu, ki tako zelo ugaja mladim živalim.

O prostem gibanju žrebet v svežem zraku bodi tu še omenjeno. da morajo žrebeta imeti na vsak način priliko, da rabijo svoje ude, jih urijo in pravilno razvijajo. Premikanje v svežem zraku utrdi žrebetom zdravje, pospešuje jim razvoj sopil, napravi globokejše prsi in žrebeta sploh utrdi. Le tedaj, če se žrebe vsak dan zadostno premika na prostem, more porabiti prej povedano množino ovsca, kakor je treba.

Ako moremo odstavljena žrebeta po leti pasti na dobrem pašniku, je to najboljše; toda tu je treba dajati mlajšim živalim primerno množino ovsca, če hočemo, da krepko uspevajo.

3. Odstavljanje telet.

Tudi tu je treba ravnati previdno, kakor pri odstavljanju žrebet. Tudi teleta je treba polagoma odvaditi mleka ter privaditi jih drugi hrani.

Jaz sem krmil teleta, kakor bom spodaj povedal, in sem redko imel vzrok, pritoževati se o slabih uspehih.

V prvih 14 dneh svoje starosti so dobivala teleta sladko mleko, kakeršno se namolze, in sicer toliko, kolikor so ga použili s polno slastjo. Napajala so se trikrat na dan, in vsako tele je dobilo mleko svoje matere.

Po preteku 14 dni se je sladkemu mleku začelo pridevati nekoliko in potem polagoma vedno več posnetega mleka, in sicer tako, da so 6 tednov stara teleta dobivala le še posnetega mleka.

Odslej se je sladko posneto mleko polagoma nado-meščalo s sirotko, z zmetki (s pinjenim mlekom), napojem iz debole moke, z redko poparjeno klajo, z napojem iz oljnatih kravojev itd., zraven pa so se teleta tudi privajala pri suhi krmni piti toplo vodo.

Drobno seno so teleta dobivala od tretjega tedna svoje starosti dalje, kmalu pa kot nadaljno suho krmo še vsak dan enkrat peščico debelo smlete ovsene ali ržene moke, kateri je bilo primešane kakih 15 gramov soli.

Ko pa so bila teleta stara 3 do 4 mesece, začela so dobivati tako krmo, kakeršno odrasla živina; vrhu tega so imela vsak dan še posebno pijačo z debelo moko ali oljnatimi kravojci, dokler niso bila stara 6—9 mesecev ter so začela hoditi na pašo.

Premikanje je potrebno za razvoj telet.

Teleta pitalnih plemen se morajo bolje krmiti, teleta mlečnih plemen pa zmerneje. Če se namreč mlade živali obilneje krmijo, obrača se njihova narava bolj na tvoritev mesa in tolsče, če se pa krmijo zmerneje, obrača se bolj na tvoritev mleka. Nikdar pa se obilno krmljenje ne sme spremeniti v pitanje, in zmerno ne v stradanje.

Krmljenje s slamo.

1. Slahe ne smemo nikdar imeti za glavno krmo, ker ima v primeri s svojim obsegom premalo redilnih snovi v sebi, zraven pa je še zategla in težko prabavna.

2. Ako se pa poklada slama v pravi množini in kot postranska hrana, koristi najprvo s tem, da sili ži-

vali drugo, ž njo vred podano boljšo počasneje žvečiti, bolj z zobmi razdrobiti in zadostno osliniti. Poleg tega dražijo rudninske snovi, zlasti kremikova kislina, ki se nahaja v slami, prebavila, da se krepkeje gibljejo in pospešuje s tem prebavljanje. Dalje služi slama za to, da daje krmi potrebni obseg, katerega mora imeti, ako naj jo prežvekovalci v želodečnih oddelkih prav in natančno prebavijo. Naposled je slama pripravna zlasti za to, da napravi pravo in primerno razmerje med redilnimi snovmi v krmi in da prepreči slabe učinke mehke ali vodene krme.

3. Popolnoma drugače deluje slama, če se polaga v pravem razmerju z redilno krmo (po obsegu k večemu polovica vse krme), in drugače, če je glavna ali celo edina hrana. V prvem slučaju pomnoži vrednost drugih redilnih sredstev, in živali se lahko ukoristijo s tečnimi in dražičimi deli, ki se nahajajo v njej. V drugem slučaju se zmanjša pri živalih slast do jedi in prebavila ne morejo dosti prebaviti sicer uže obsežne slamnate krme.

4. Če se v nekaterih spisih bere: „slama zadostuje mirujočim živalim“, je to pomota. Če se le nekaj tednov živali neprestano hranijo s slamo, shušajo, zgube vsako veselje in notranja prebavila se poškodujejo. Ako se živali še dalje neprenehoma krmijo s slamo, oslabé popolnoma in nazadnje lahko poginejo vsled pomanjkanja redilnih sokov. Na vsak način je škodljivo, če polagamo samo ali pa mnogo slame.

5. Kdor je prisiljen krmiti mnogo slame, požanje naj vsaj žito tem preje in naj ne čaka, da postane slama zrela in popolnoma suha. Ko prično bilke rumeneti, slama nima le še precej redilnih snovi v sebi, ampak je tudi zrnje najteže in najizdatnejše. Pripomniti je tudi še, da ima vsaka slama v prvih štirih mesecih po žetvi večo redilno vrednost, kakor pa pozneje.

6 Slama jarine ima povprečno tretjino več redilne vrednosti, kakor slama ozimine.

Ravnanje s plemenskimi biki.

Zaradi slabe krme, slabega oskrbovanja in presilne porabe postanejo naši plemenski biki zgodaj nerabni, in dati jih moramo mesarju, ker so pretežki, preleni ali prehudi. To je pa živinorejcem na veliko škodo, ker triletni do šestletni biki zaplodevajo najlepša teleta, poldrugoletni do dveletni biki, ki mnogokrat niti rabni niso za plemo, zaplodevajo pa teleta, ki niso sposobna za vzrejo lepe govedi. Ako hočemo bika ohraniti čvrstega in za plemo rabnega, pokladati mu moramo trikrat na dan, in sicer krme, ki je sestavljena iz $\frac{2}{5}$ sena, $\frac{2}{5}$ detelje in $\frac{1}{5}$ dobre slame. Vse to naj bode razrezano v 4—8 cm dolgo rezanico. Za vsakratno krmljenje vzemi 5 kg te mešanice.

Ako rabimo bika veliko, t. j. vsak dan po enkrat (kar je uže veliko in pristoji le ob času, kadar se krave splošno pojajo), tedaj naj dobiva bik za priboljšek $\frac{1}{4}$ kg strtega ali kuhanega ovsca ter s slano vodo zmočene krme. Oves pospešuje rodovitnost, slana voda pa prebavljanje. Zelene krme ne pokladaj mnogo, ker le ta slabi bika in ga dela pretrebušnega.

Piti daj bikom po trikrat na dan sveže in čiste vode, po zimi ne premrzle, po leti ne pregorke. Ne napajaj bika z mlačno vodo, v katero deneš morda še moke ali otrobi, ker taka pijača slabi žive, pospešuje debelost, a bik postane len in nezmožen za oplojenje.

Bikov hlev imej snažen in svetel, bika pa snaži vsak dan. Neogibno potrebno je biku pregibanje pod

milim nebom, bodisi da ga vpregaš ali pa izpuščaš na plano v zgrajen prostor. Biki, ki vedno stojé ali ležé v hlevu, ulenijo se, dobe dolge parklje, ne stojé trdno na zadnjih nogah, kadar skačejo, in zato večkrat poderejo ali celo poškodujejo krave.

Mlade bika, katere hočeš vzrediti za pleme, krmi dobro in dajaj jim mnogo prilike, da se pregibajo na prostem. Najbolje je učiti bika voziti.

Strogo glej na to, da nihče ne draži bika in mu ne nagaja, ker to ga dela hudega in včasih skoraj nesposobnega za rabo. Najbolje je rabiti obroček, katerega vtakneš skozi nosni hrustanec. S takim obročkom moreš najhujšega bika narediti prav pohlevnega.

Prostor za skakanje bodi blizu hleva in toliko zavarovan, da se ni bati pohujšanja. Krave in junice, katere priženó k biku, preglej, če so zdrave ali ne, in ne puščaj k bolnim bika, ker more nalezti bolezni.

Razne reči.

— **Materina dušica (thymus serpyllus), sredstvo proti kugi v gobci in na parkljih.** Vitez dr. Morandini v Milanu na Laškem je prišel na to, da je materina dušica dobro sredstvo proti kugi v gobci in na parkljih Leta 1892. so baje na Laškem nad 100.000 govedí ozdravili z njo. Materina dušica se dene v posodo. nánjo pa se nalije voda ter pusti tako 48 ur. Na to se voda odlije in z njo se umivajo bolna mesta, oziroma gobec in parklji. Predno pa se to stori, treba je bolne dele izmiti s svežo vodo. Ker materine dušice ni težko dobiti, živinorejci lahko poskusijo to sredstvo, koder ima živina omenjeno bolezen.

— **Zdravilna moč beljakova.** Če se človek ureže, nima boljšega zdravila, kakor je beljak. Znano je, da se odprta rana razhudi. Če jo pa namažeš z beljakom, zrak ne more do nje; beljak se strdi, naredi čez rano tanko skorjo, pod njo pa se rana hitro zaceli. Beljak pa tudi pomaga proti črevesnemu unetju (grizhi); stope se, lahko se mu pridene še nekoliko sladkorja in se povžije. V telesu prevleče beljak želodec in čreva od znotraj ter blaži unetje. Dve ali k večjemu tri jajca popolnoma zadostujejo na dan. Beljak pa v tem slučaju ni le zdravilo, marveč tudi lahka in za takega bolnika popolnoma primerna hrana.

— **Kako se pri gosih spozna starost?** Gos ima v peruti na vrhu, poleg največjega letalnega peresa, dve majhni, ozki, ostasti, zelo trdi in trdno vsajeni peresi. Na daljšem izmed teh dveh peres spozna sa starost. Leto stara gos ima namreč na zunanji strani tega peresa počezno udrtno (zarezo), kakor bi potegnil čeznje s triglato pilo. Dveletna gos ima dve taki zarezi, triletna tri i. t. d. Kolikor zarez, toliko let ima gos.

— **Dobro zdravilo konjem,** ki imajo naduho. Naberí dobro zrelih črnih brinjevih jagod, stolci jih in zmešaj z nekoliko strdi (medu). Dobro je tudi priliti nekaj lanenega olja. To vse se napravi v svalke, kateri se dajejo konju po 2 do 3 krat na teden. Tako mi je svetoval prijatelj, ki je na ta način popolnoma ozdravil bolnega konja.

— **Varujte pajke.** Navadni ljudje zmatrajo pajke za škodljive živali in jih pridno pokončavajo. Kdor pa pajke bolje opazuje, se je uže prepričal, da so na polji in v gozdu jako koristne živali. Pajki polove v svoje mreže neštivilno škodljivih mrčesov, posebno listnih uši.

— **Vino, ki izgubi kislino.** Semtertja se pripeti, da vino izgubi vso kislino. To prihaja od neke posebne vrste vrenja. Tako vino se ne da popraviti, če bi se mu le pridejalo samo kislega vina. Vino bi le z nova zavrelo in kislino izgubilo. Tako vino se naposled popolnoma spridi. Pomaga se mu samo, če se segreje do 60°, kar uniči tiste organske snovi,

ki provzročujejo vrenje. Potem se pa pridene vinu kacega kislega cvička.

— **Želodova moka, dobra piča za kuretino.** Jeseni se nabere navadni želod, posuši se v peči in potem zmelje v moko. Skušnje uče, da kokoši po ti moki izležejo več jajec. — Najbolje se ta piča za kuretino naredi tako le: želodova moka se z goriko vodo podela v testo, iz tega testa se naredi majhni, za dlan veliki hlebčeki in se posuše. Poklada se pa ta piča kuretini tako, da se hlebček razdeli na dvanajst delov in za vsako kokoš dodá navadni kokošji piči po en del. Poprej pa je treba hlebček razmočiti v vodi.

— **Kruh obvarovati, da ne plesni.** Hlebi naj se koj po peki denejo v žakelj, v katerem je še nekaj moke, in sicer tako, da hleb leži na hlebu z gorju skorjo. Žakelj naj se potem zaveže in obesi v zračen hram. Tako spravljene kruh ostane svež 4 do 6 tednov in prav nič ne plesni. Predno se hleb načne, okrtiči naj se s čisto krtačo in položi čez noč v klet, da postane zepet mehak. — Tako svetuje „Steir. Landb.“

— **Kako kleti očediti plesnobe.** Da zaduhle kleti, v katerih se na stenah in na tleh nahaja plesnoba, dobro očistiš, vzemi globoko posodo, deni vánjo 1 do 2 kg soli, postavi jo na sredo kleti, zapri vsa okna in vrata, dobro zamaši vse sode ter vlij na sol žvplene kisline (hudičevega olja), in sicer na 1 kg soli $\frac{1}{2}$ kg kisline. Ko si vse to storil, beži iz kleti. Dve uri naj ostane klet zaprta in noben človek naj ne stopi vanjo, kajti utegnil bi se zidušiti. Po preteku dveh ur odpri okna in vrata ter jih dži odprta tako dolgo, da izgine dušljivi sopar. Ko se klet dobro prezrači, omedi plesnino od sten in tal. S tem se tudi odpravi tisti plesnivi smrad, ki spomladi silno neugodno upliva na mleko, shranjeno v kleti, in ki tudi lahko povod da vinski plesnobi.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 147. V 14. št. „Kmetovalca“ ste odgovorili, kako zdraviti kopitno streló, ter ste svetovali dr. Jan Bleiweisovo knjigo. Prosim, kje se dobi ta knjiga? (M. K. na K. pri K.)

Odgovor: Knjiga dr. J. Bleiweisa, koje celi naslov je: „Nauk, kako zdrava in bolna kopita podkovati in kopitne bolezni ozdravljati“, se dobi pri kmetijski družbi v Ljubljani ter stane 50 kr., s poštnino vred 55 kr.

Vprašanje 148. Imam vinski sod, ki ima plesniv duh, in tudi vino, ki je bilo v njem, je imelo duh po plesnobi. Kako naj osnažim ta sod? (M. P. v G.)

Odgovor: Odgovor na to vprašanje najdete v zadnji številki med odgovori.

Vprašanje 149. Zbolel je leto star junček ter se je moral zaklati. Našli so v goltancu trn, ki ga je s travo vred požrl na paši. Nekaj dni pozneje zbolela je sosedova junica popolnoma enako in našli so ji v želodcu pajka. Ali je v enakih slučajih kak pripomoček oteti živino? (J. Z. župnik v V. na Štajarskem.)

Odgovor: Ravnanje z živino, kadar ji obtiče v požiralniku tuje reči, je trojno, in sicer: 1.) da se dotična reč ven potegne, 2.) da se v želodec porine in 3.) da se ven vzame z operacijo. Manj ali več so to opravila skušenega živinozdravnika. Kolikor je mogoče kmetovalcu samemu narediti, to najdete popisano na strani 58. knjige družbe sv. Mohorja „Domači živinozdravniki“.

Vprašanje 150. Ker imam letos veliko sadja, katerega bi rad porabil razven za mošt tudi za sušenje, blagovolite mi naznaniti, ali je kje na Kranjskem kaka ameriška sušilnica, oziroma od kod naj jo dobim in katerega sistema je najboljša? (Fr. T. na V.)

Odgovor: Na Kranjskem imajo ameriške sušilnice, ki so vse popolnoma doma izdelane: gg. Urbančič v Traovem pri Il. Bistrici, Petelin v Kamniku pri Borovnici in Dermelj v Boštanji. V delu imata pa taki sušilnici g. Prijatelj v Sv. Križi poleg Litije in postružica v Horjulu. — Za domačo porabo vam pa prav zelo priporočimo malo ameriško sušilnico, ki se dobi za 17 gold. z zavojem vred pri „Versuchsanstalt für Obstbau zu Weierhof bei Gresten, Niederösterreich“. Ta sušilnica nima nič kurišča, ampak se postavi kar na štedilno ognjišče (Sparherd). Pri nas je uže nekaj teh sušilnic v rabi in se lastniki zelo pohvalijo ž njimi.

Vprašanje 151. Pri nas je pričela sedaj žandarmerija paziti na večji red po cestah, kar je seveda prav. Čudno je pa, da se zahteva nekaj popolnoma novega in gotovo ne pravičnega, t. j. da se moramo na cesti ogibati z vozovi na levo stran. Ali je res zakonska naredba taka? (J. K. v G.)

Odgovor: Ker je vlada ravnokar izdala začasni cestno policijski red za našo deželo, zato sedaj žandarmerija strože pazi. V posnetku objavljamo danes med gospodarskimi novicami ta razglas. Razglas resnično zahteva ogibanje na levo in pravilno bo, oko merodajni faktorji, katere zadene ta naredba, delujejo na to, da se spremeni ta določba, ki je proti vsem pravilom umne vožnje. Po celem svetu, koder znajo voziti, se ogibajo na desno, ker je to iz mnogih ozirov edino pravilno. O celi zadevi bomo še pisali.

Gospodarske novice.

* † **Gospod Josip Kržič**, posestnik v Borovnici in član kmetijske družbe, je umrl 13. t. m. — Dne 18. t. m. je pa umrl družbeni član veleč gospod **Jernej Babnik**, župnik na Dobrovi. — Naj počivata v miru!

* **Glede oddaje umetnih gnojil** omenjamo, da se je pravočasno zglasiti, ker le tedaj moremo naročila pravočasno izvršiti. Do sedaj imamo samo za kajnit uže za 8 vagonov naročil. Tomasovo žlino oddajali bomo po 3 gl. 75 kr. 100 klg., kajnit pa po 3 gl. 100 klg.

* **Mlina za sadje mleti** ima na prodaj kmetijska družba dva, skoraj popolnoma nova, ter jih odda za polovico kupne cene, to je po 20 gl. enega.

* **Kupita se dve lepi žrebeči težki kobilii**, tri do šest let stari, pingavskega plemena in breji. Ponudbe je poslati kmetijski družbi.

* **Cestnopolicijski red.** Dne 11. avgusta t. l. izišli deželni zakonik štev. XV. objavlja začasni cestnopolicijski red, veljaven za državne ceste na Kranjskem, katerega je izdal gosp. deželni predsednik za Kranjsko, opiraje se na obstoječe zakone in predpise. Ker je reden promet na cestah zelo važen in ker se ravno tukaj greši vsak dan ali celo vsako uro ter se delajo neprilike voznikom in drugim ljudem, zelo se priporoča, da se seznanijo z omenjenim razglasilom vozniki, pa tudi drugi ljudje ker morajo v potrebi pomagati uradnim organom. Najvažnejša določila novega cestnopolicijskega reda so ta le: Vsak voz mora imeti coklo. — Vsi tovorni vozovi, ki služijo za obrtno prevažanje blaga, morajo imeti brez ozira na svojo tovorno težo pri več nego dveh uprežnih konjih najmanj po 11 cm široka kolesna platišča. — Promet na cesti se ne sme ovirati ne po dnevi in ne po noči. Neupreženi vozovi se ne smejo puščati na cestnem tiru. — Ob temnih nočeh mora vsak voz imeti gorečo svetilno, katera mora biti na takem kraju, da se uže od daleč lahko vidi. — Ni dopuščeno po cesti voziti z dvema drug na drugega pripetima vozovoma. Izvzet je le voz za vozno blago ali samotěž voziček, katera se smeta pripeti k drugemu vozu; tudi dva prazna vozova se smeta speti. —

Vsi vozovi morajo, kjer posebne okolnosti ne zahtevajo izjem, na levo ogibati se in na desno prehitovati ter se prehitavajočim kakor tudi nasproti prihajajočim vozovom vselej brez obotavljanja ogniti. — Pri vožnji voznik ne sme zapustiti svojega voza. — Ni dopuščeno, da bi en voznik vozil z dvema ali več vozovi. — Prepovedano je kočijažem spat na vozu — Z bičem pokati je v zdržema stoječih seliščih brezpogojno in na prosti cesti tedaj prepovedano, kadar se drug voz mimo pelje ali živina mimo žene.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Posnetek iz zapisnika družbenega občnega zboru dne 8. junija 1893.

(Konec.)

Kamniška podružnica predlaga: Želeti je za Kranjsko planinski red s postavno veljavo, ker le tedaj bo mogoče misliti na izboljšanje planinarstva. Po daljši razpravi je občni zbor ukrenil naložiti glavnemu odboru, da stori v to svrhu potrebne korake.

Podružnica novomeška predlaga: Kmetijska družba naj prepreči prodajo sleparskega deteljnega semena. Tajnik, ki je zastopal ta predlog, je navedel nekatera fakta, kako se je sleparilo letos s semenom, obžaluje pa, da bo težko najti sredstva proti takim goljufijam, ki imajo vse podlago v veliki nebriznosti kmetovalcev samih. Pouk je tu glavna reč. Vender bo pa odbor skušal najti pot, da se prepreči to sleparjenje, zato toplo priporoča sprejem tega predloga. Predlog se sprejme.

Podružnica na Barji predlaga: Kmetijska družba naj se potegne za to, da se razveljavi § 31. zakona o obdelovanji barja, ki omejuje požiganje šote. Po temeljitem utemeljevanju tega predloga po gosp. Peruzzijski se tudi ta predlog sprejme.

Podružnici Rovte in Lož predlagati, naj se prosi za izpremembo lovskega zakona, čez katera predloga se pa preide na dnevni red, ker tajnik Pirc pripomni, da je nov zakon uže pripravljen in da bo kmetijska družba z vsemi silami delovala na to, da se uvedejo za kmetijstvo ugodne določbe, kolikor se ob sedajšnjih razmerah sploh da doseči.

Predlogi podružnic Kočevje, Vreme-Košana in Št. Jarnej, tikajoč se preprečenja gozdnih požarov in brezplačne oddaje gozdnih sadik, sprejmo se brez ugovora.

Podružnica v Kočevju predlaga, da naj se glavni odbor obrne na vis. deželni odbor, da se je z ozirom na resolucijo gosp. poslanca Hribarja v letošnjem zasedanju deželnega zbora ozirati tudi na kočevski okraj. Predlog se sprejme.

Predloga podružnic Mokronog in Št. Jarnej, da se upelje pletenje košev in košaric ter sploh vrbarstvo, se sprejmeta, ko tajnik Pirc naznani, da je c. kr. vlada uže sama naredila pričetne korake, ter se je nadejati, da dobimo prav kmalu potpnega učitelja za vrbarstvo in letarstvo.

Podružnica v Kočevju predlaga, da naj družba deluje na to, da se domovinski zakon prenaredi v tem smislu, da tisti, ki je 15 let odsoten iz svoje občine, izgubi tam domovinsko pravico. Ker je mnogo navzočih toplo priporočalo in utemeljevalo potrebo te izpremembe, se je slednjič predlog sprejel in se je naložilo odboru, da naj skuša v tej zadevi kaj doseči.

Vrhuška podružnica predlaga: Občni zbor naj izreče željo, da bi c. kr. vlada strogo nadzirala one agente, ki posredujejo izseljevanje v Ameriko, ter naj bi po mogočnosti ovirala izseljevanje, ki postaja osode-

polna za kmetijstvo. Predlog je utemeljeval gospod kaplan Bohinjec, ki je slikal zle posledke izseljevanja za državo, za kmetijstvo in za izseljence same. Tajnik Pirc, ki je tudi toplo podpiral predlog, je pa omenjal, da ni dovolj otežiti le izseljevanje, ampak je delati tudi na to, da ljudje sploh ne dobe veselja do izseljevanja. Mnoge razmere so dan danes res take, da vzemo zlasti kmetovalcu veselje do bivanja doma ter se zato rad dá pogovoriti. — Predlog se sprejme.

Gospod nadučitelj Ribnikar stavi in utemeljuje svoj samostalni predlog, da naj družba izposluje onim gostilničarjem, ki se pečajo s kmetijstvom, toliko množino užitnine prostega vina, kolikor ga rabijo za domačo porabo t. j. za kmetijske delalce. — Predlog se sprejme.

Ker je dnevni red končan in se nihče več ne oglasi k besedi, konstatuje predsednik gosp. cesarski svet. Murnik, da je vsopred dnevnega reda rešen, zahvaljuje se društvenikom za mnogobrojno udeležitev ter izreka željo, naj bi vsi delovali v prid kmetijstva po geslu «viribus unitis». V to pomozi Bog! Ob 1. uri popoldne sklene se zborovanje.

Razglas gorenjskim konjerejcem.

Uvidevši veliko napako, da gredo najboljša žrebata težkega plemena iz dežele in da po nekaterih krajih vzlic dobrim žrebcom ne more reja težkih konj tako napredovati, kakor bi lahko, ker je premalo dobrih žrebetnih kobil, ukrenil je podpisani odsek reja težkih konj na Gorenjskem s tem pospešiti, da bode nakupil vsako leto nekaj najlepših odstavljenih žrebic ter jih potem po znižani ceni oddal konjerejcem.

Da more odsek to letos uže drugič zvršiti, zahvaliti se ima slavnemu deželnemu odboru in slavni kranjski hranilnici, katera sta mu na njegovo prošnjo v ta namen dovolila znatno vsoto 1400 gld.

Vsled tega sedaj podpisani odsek razglasuje:

1.) Konjerejci, kateri imajo na prodaj lepe odstavljenе žrebice težkega plemena, izvirajoče iz lepih težkih kobil in od cesarskih pincgavskih ali valonskih žrebcev, pripeljejo naj jih na ogled pred komisijo, ki bo premovala konje 2. septembra v Bohinjski Bistrici, 4. septembra v Lescah, 5. septembra v Kranju, 6. septembra v Kamniku in 9. septembra na Vrhniki. Ta komisija je pooblaščená žrebice nakupiti. — Tisti, ki ne morejo priti k tem premovanjem, ponudijo naj svoje žrebice pismeno najkasneje do 15. septembra t. l. podpisanemu odseku. V ponudbi je popisati žrebico in njeno mater ter imenovati žrebca, od katerega mladič izvira in pa ceno ponujene žrebice.

2. 9. oktobra prodal bode odsek nakupljene žrebice na dražbi v Ljubljani v družbeni podkovski šoli in sicer s sklicno ceno, ki bode polovica nakupne. Kupec se bo moral zavezati žrebico do prvega žrebata obdržati za plemo, razen če bi se pokazalo, da je jalovka.

Ta razglas velja za gorenjske kraje, koder so nastavljeni težki cesarski žrebci t. j. za politične okraje Radovljico, Kranj, Kamnik in deloma za Ljubljansko okolico in sicer z opomnjo, da se konjerejci radovljiškega okraja dražbe ne morejo udeležiti.

Samostalni konjerejski odsek o. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 1. avgusta 1893.

Prodaja plemenih žrebic.

Z ozirom na gorenji razglas javi podpisani odsek da bode **9. oktobra t. l. dopoldne ob 9. uri prodajal plemene žrebice težkega plemena potom dražbe v Ljubljani v družbeni podkovski šoli.**

Klicna cena bo polovica nakupne cene. Kupec se bo moral zavezati žrebico obdržati za plemo do prvega žrebata, razen če bi se pokazalo, da je jalovka. Žrebice se bodo oddajale le konjerejcem kranjskega, kamniškega in ljubljanskega okoliškega okraja.

Da bode podpisani odsek vedel kupiti zadostno število žrebic, prosi vse one, ki se mislijo udeležiti te dražbe, da pismeno prijavijo to podpisanemu odseku vsaj **do 15. septembra t. l.**

Samostalni konjerejski odsek o. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 1. avgusta 1893.

Nakupovanje konj za c. in kr. vojno.

Vsled prizadevanja samostalnega konjerejskega odseka o. kr. kmetijske družbe kranjske je c. in k. ministerstvo odredilo z odlokom z dné 6. avgusta t. l. št. 1916/3, da bode uradovale asentna komisija za remonte ter kupovala konje za c. in kr. vojno dné

11. septembra dopoldne ob 9. uri v Št. Jarneji.

Podpisani odsek pozivlje vse kranjske, zlasti pa dolenske konjerejce, naj pripeljejo pred imenovaná komisijo tiste svoje konje, ki so na prodaj ter sposobni za vojno.

Konjerejci! podpisani odsek se je trudil, da je dosegel ta velevažni čin visokega c. in kr. vojnega ministerstva, ki naj naredi našo konjerejo dobičkonosnejšo, a sedaj je pa na Vas ležeče, da pripeljete pred asentno komisijo obilo sposobnih konj, vsled česar se bode **potem** vršilo to nakupovanje redno in vsako leto ter bode potem mogoče konjerejcem svoje konje bolje in laže prodajati. Pripeljite pa svoje konje skrbno osnažene, pravilno podkovane, z ostriženimi biclji, z lepo uravnano grivo in ravno takim repom. Vadite zadnje dni svoje konje tudi v prepeljavanji, de se lepi in gosposki pokažejo.

Samostalni konjerejski odsek o. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dné 15. avgusta 1893.

Posnetek iz določil konjarstva c. kr. vojne:

Asentna komisija sme kupiti le tiste konje, od katerih je pričakovati, da bodo dosegli **vsó** sposobnost za službo v vojski, zato se je ozirati **le** na tiste konje, ki so prave rasti, v katerih teče „prava kri“ in ki so prav vzrejeni; to velja posebno za konje za ježo.

Kupljeni konj mora biti brezdvomno uže štiri leta star, a ne starši nego sedem let.

Za sposobnega konja za kavalerijo in za konja za ježo pri artileriji se plača 250 gld., za vožnjo pri artileriji sposobnega konja pa 350 gld.

V a b i l o

na občni zbor podružnice o. kr. kmetijske družbe za Kamnik in okolico, kateri bode dne 5. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne v mestni dvorani v Kamniku.

Dnevni red:

- 1.) Poročilo o podružničnem delovanju.
- 2.) Blagajniško poročilo.
- 3.) O pokončevanji hroščev v prihodnjem letu.
- 4.) O nakupu moštne stiskalnice.
- 5.) O nakupu še ene brane za mah.
- 6.) Razni nasveti.

V Kamniku, dne 22. avgusta 1893.

Emil Janežič, predsednik.